

Nr 27

Utlåtande i anledning av motioner om industriellt utnyttjande av skogstillgångar i Norrlands inland.

I de likalydande motionerna I: 817 av herr *Per Jacobsson* och II: 956 av herrar *Larsson* i Umeå och *Sellgren* hemställes

”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en skyndsam utredning av tillgången på vedråvara,

att utredningen begränsas till områden i anslutning till Inlandsbanans sträckning genom de tre nordligaste länen med Storuman som centrum, samt

att utredningen framlägger förslag till att vedråvaran antingen användes i till området lokalt bunden industri eller transporterats till kustindustri, varvid bör beaktas det råvarubehov som redan befintlig eller planerad industri inom området har”.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden från domänverket, Skogsindustriernas samarbetsutskott och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

Motionerna

Inlandsbanans sträckning genom de tre nordligaste länen går, framhåller motionärerna, genom stora skogsområden, s. k. 0-områden, där skogsavverkningarna helt avstannat på grund av det geografiska läget och det stora avståndet till förädlingsindustrier. Samtidigt som en värdefull råvara sålunda inte tillvaratas råder i dessa trakter en besvärande brist på arbetstillfällena. Utvecklingen fortskrider nu öster om Inlandsbanan. Skogsinnehavet är fördelat på staten, enskilda och samfälligheter, med staten som den största ägaren i de nordliga området. Genom statligt initiativ borde därför, anser motionärerna, möjligheterna att tillvarata skogsråvaran inom 0-områdena och därvid utnyttja Inlandsbanan undersökas. Samhället har enligt motionärernas uppfattning genom sitt ägarskap ett extra stort ansvar för att arbetstillfällena skapas. Industriell verksamhet kombinerad med skogsbruk skulle, menar de, ge ett betydande tillskott av arbetstillfällena.

Tidigare behandling av motioner i besläktat ämne

Vid 1969 års riksdag behandlade bankoutskottet (utl. nr 30) ett par motioner vari yrkades att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning om förläggande av en statlig eller halvstatlig massafabrik till Västerbottens inland, förslagsvis till Storuman. Remissyttranden förelåg från samma tre instanser som yttrat sig över de nu aktuella motionerna. Domänverket och Skogsindustriernas samarbetsutskott ansåg båda att råvarutillgångarna i området var otillräckliga för projektet. Sveriges skogsägareföreningars riksförbund överlämnade en skrivelse från Västerbottens skogsägareförening, vari denna tillstyrkte en utredning i ämnet och deklarerade sin vilja att medverka till råvaruleveranser. Utskottet yttrade att förslaget kunde prövas i samband med utarbetandet av ett regionalt handlingsprogram för området. Kravet på en hemställan till Kungl. Maj:t avstyrktes, och det avslogs också av riksdagen.

Uppgifter och uttalanden av remissinstanserna

Skogsindustriernas samarbetsutskott erinrar om att under 1960-talet framlagts flera utredningar som utgjort underlag för bedömningar av virkesituationen inom det berörda området. Bland officiella redogörelser av särskilt intresse i sammanhanget nämnes "Lövskogens avsättningsläge i Storumanområdet" (1963) samt "Virkesbalanser 1967" (SOU 1968: 9). Ett helt aktuellt material på tillgångssidan har redovisats av skogshögskolan i publikationen "Riksskogstaxeringen åren 1958—1967" (1969) och i preliminära avverkningsberäkningar baserade på riksskogstaxeringens resultat från åren 1964—1968, "Avverkningsberäkningar, hösten 1969". Riksskogstaxeringens grundmaterial medger även specialstudier av avgränsade geografiska enheter. Mot nu angivna bakgrund finner samarbetsutskottet att frågan om råvarutillgångarna i den aktuella landsdelen för närvarande är tillräckligt klarlagd.

Den nämnda lövskogsutredningen kompletterades på sin tid, anför samarbetsutskottet vidare, med synpunkter från domänverket och vissa berörda bolag. Det sammantagna materialet låg till grund för ett officiellt ställningstagande av innebörd att garantier inte syntes föreligga för en långsiktig råvaruförsörjning för den massafabrik som föreslagits i sammanhanget. Sedan detta tillfälle har en fortsatt kraftig expansion skett av den skogsindustri som traditionellt är avnämare för virket från det norrländska inlandet. Det aktuella råvaruutbudet har helt utnyttjats. Pågående upptrimning och föreliggande planer på ytterligare kapacitetsutbyggnad, främst inom den massaindustri som är lokaliserad till kusten, anges förutsätta en betydande intensifiering av skogsbruket även i inlandet.

Med hänsyn till uppgivna förhållanden finns det enligt samarbetsutskottets uppfattning inte någon anledning att diskutera en nyetablering inom ifrågavarande område i den mening som motionärerna synes avse.

Inte heller *domänverket* anser den föreslagna utredningen vara påkallad. I egenskap av stor skogsägare inom berörda område ger domänverket följande upplysningar om villkoren för skogsbruket där:

På kronomarkerna har genom skogsodlingsgränsen avgränsats sådana marker där man av biologiska och klimatiska skäl med någon känd metodik icke kan åstadkomma godtagbar föryngring inom rimlig tid efter slutavverkning. Ovanför skogsodlingsgränsen, vilken i huvudsak ligger väster om inlandsbanan, bedrivs inget skogsbruk. Nedom denna gräns bedrivs, trots ofta dålig lönsamhet närmast gränsen, skogsbruk över hela arealen, vilken således ingår i den virkesproducerande verksamheten. Beroende på konjunkturerna kan avverkningarna komma att förläggas till sämre eller bättre avsättningslägen.

Genom beslutad utbyggnad av AB Statens skogsindustriens anläggning i Piteå kommer behovet av massaved att i runt tal fördubblas, meddelar domänverket vidare, och detta kommer att medföra en väsentlig utökning av avverkningarna inom domänverkets tre nordligaste distrikt. Denna utökning kommer att vara av sådan storleksordning att hela arealen nedom skogsodlingsgränsen behöver utnyttjas för att fylla industrins ökade vedbehov. De utökade avverkningarna beräknas även medge en viss ökning av sågtimmerleveranserna till den lokala industrin. Efter denna kvantitetsökning kommer ingen vedråvara att stå outnyttjad på kronomark. En avveckling därutöver är, säger domänverket, med hänsyn till ett långsiktigt skogsbruk inte försvarlig. Domänverket räknar med att även det privata skogsbruket har möjlighet till ytterligare avsättning till redan etablerade industrier i området.

De biologiska och klimatiska förutsättningarna för ett uthålligt skogsbruk ovan skogsodlingsgränsen tillåter enligt domänverkets uppfattning inte någon ändring av verkets politik i här aktuellt avseende. En fortlöpande revidering kommer emellertid att ske efter hand som kunskapen och tekniken i föryngringsarbetet förbättras. Domänverket tillägger att de virkesuttag som finns ovan skogsodlingsgränsen inte har någon avgörande betydelse i fråga om en långsiktig råvaruförsörjning.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR) uttalar att avsättningsförhållandena för skogsproduktionen i stora delar av Norrlands inland under lång tid har utvecklats på ett ogynnsamt sätt beroende på en successiv försvagning av skogsindustrins lönsamhet och att denna negativa utveckling fortgår för vissa delar av inlandet. De starkt stigande omkostnaderna för lastbilstransporter uppges slå igenom mycket kraftigt på kostnadssidan i områden med långa avstånd till avsättningsorten. Mot bakgrund härav be-

lecknar SSR det som naturligt att frågan om åtgärder för att förbättra avsättningsförhållandena inom det aktuella området tas upp till diskussion.

SSR har inhämtat synpunkter från Västerbottens skogsägareförening. Denna säges vara helt medveten om skogsbrukets bristande lönsamhet i de inre delarna av Lappmarken och tillstyrka förslaget om en undersökning rörande möjligheterna att nyttiggöra befintliga råvarutillgångar på ett ekonomiskt försvarbart sätt. Föreningen framhåller även att den i den utsträckning som är möjligt kommer att vara positiv till råvaruleveranser, meddelar SSR och fortsätter:

Man pekar från föreningens sida också på möjligheterna att exportera sågade varor på Norge, vilket redan sker i inte ringa omfattning, och framhåller att det borde undersökas om inte barrvirke, och då i första hand grannmassaved från de västligast belägna områdena, skulle komma i fråga. Björk-massaved exporteras redan, ehuru i små kvantiteter. Föreningen pekar på att vägfrågorna på den svenska sidan kommer in i bilden liksom mottagningsmöjligheter och transportfrågor på den norska.

SSR anger som sin uppfattning att åtgärder insatta på det sätt som motionärerna föreslagit skulle kunna förbättra möjligheterna till avsättning av råvara från skogarna inom det aktuella området.

Aktuella undersökningar och planer

Stensele kommun har enligt vad utskottet inhämtat låtit utarbета planer på en anläggning i Storuman för tillverkning av träfiberplattor m. m. på basis av råvara från regionen. Projektet, för vilket investeringskostnaderna beräknas till minst 80 milj. kr., har presenterats vid en uppvaktning inom industridepartementet varvid också inrikesdepartementet var företrätt. För närmare överväganden har planerna vidarebefordrats till Svenska industri-etablerings AB (Svetab), som delgivit upphovsmännen bolagets preliminära synpunkter på projektet. Därvid har bl. a. understrukits att frågan om råvarutillgången måste utredas noggrant. Vid sin prövning av projektet — vilken bl. a. innefattar bedömning av marknadsförhållandena för de avsedda produkterna samt granskning av investeringskalkyler och kapitalanskaffningsmöjligheter — samarbetar Svetab med AB Statens skogsindustrier (Assi). Svetab har meddelat att något slutligt ställningstagande från bolagets sida icke kan väntas före 1970 års utgång. För ytterligare belysning av råvarusituationen på grundval av det aktuella utredningsmaterial som föreligger anlitar Stensele kommun expertis vid skogshögskolans institution för skogstaxering.

I skrivelse till statsministern den 20 april 1970 med förslag till åtgärder i syfte att öka sysselsättningen och förbättra levnadsbetingelserna i Västerbottens län — vilken skrivelse också tillställts berörda departementschefer

— har länsstyrelsen i länet bl. a. hemställt att behandlingen av den av Stensele kommun utförda utredningen rörande en träbaserad industri i Storuman skall forceras inom industridepartementet.

Frågan om virkestillgången i den aktuella regionen har fått ytterligare belysning genom en skrivelse som Mo och Domsjö AB, Svenska cellulosa AB, Norrlands skogsägares cellulosa AB och skogsägareföreningarna inom industriområde I (området från Sundsvall och norrut) den 27 april 1970 ingivit till Konungen. I tillhörande promemorior redovisar parterna på virkesmarknaden inom industriområde I dels en virkesbalans för 1970 och 1975, dels en utredning rörande möjliga åtgärder för att öka virkesproduktionen inom området. I skrivelsen anförs att inom Norrland från Ljungan och norrut redan nu råder brist på virke, vilken måste kompenseras med tillförsel utifrån och förbrukning av råvarulager. Under den närmaste femårsperioden kommer, uppges det, denna brist att mer än tredubblas och uppgå till lägst ca 15 procent av behovet. Bristen kan på längre sikt motverkas endast genom åtgärder för att öka virkesproduktionen inom området. En ökning som häver bristen säges vara möjlig men kräva ekonomiskt stöd från samhällets sida samt åtgärder för att stimulera skogsägarnas intresse för att öka avkastningen. Under hänvisning till att uteblivna åtgärder skulle medföra stagnation och tillbakagång för skogsindustrin inom området hemställs i skrivelsen om omedelbara åtgärder för att motverka bristsituationen. Handläggningen av sist angivna ärende ankommer på jordbruksdepartementet.

Utskottet

Frågan om virkestillgången i den region som motionärerna åsyftar har, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, blivit föremål för ett flertal utredningar. Preliminära avverkningsberäkningar baserade på aktuellt material har redovisats hösten 1969. I dagarna har frågan belysts i en med särskild dokumentation försedd skrivelse till Konungen från skogsföretag som är verksamma inom regionen. Ytterligare studier av råvarusituationen genomförs f. n. på initiativ av Stensele kommun. Någon anledning för riksdagen att i enlighet med motionärernas hemställan rikta en framställning till Kungl. Maj:t om utredning av virkestillgången i de aktuella områdena föreligger alltså inte.

Den av motionärerna önskade utredningen skulle vidare framlägga förslag till användning av virke från dessa områden som råvara för lokalt eller vid kusten placerad industri. Såsom också framgår av redogörelsen ovan har Stensele kommun låtit utarbeta planer på en stor industrianläggning i kommunen, avsedd att förädla råvara av nu avsett slag. Planerna — vilkas genomförande givetvis kräver att virkestillgången kan bedömas positivt — är föremål för sakkunnig granskning under medverkan av flera statliga in-

stanser. Länsstyrelsen i Västerbottens län har hemställt att industridepartementets behandling av ärendet skall forceras. Även motionärernas senast nämnda önskemål får sålunda anses vara tillgodosett.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I: 817 och II: 956.

Stockholm den 28 april 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (m), Lundin (s)*, Mattsson (cp)* och Annerås (fp);

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s)*, Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Haglund (s), Fridolfsson i Rödeby (s), Löfgren (fp) och Stridsman (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Annerås* (fp) och *Löfgren* (fp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Virkestillgången i de nordligaste länen bedöms från skogsindustrins synpunkt inte vara tillräcklig för att förse industrin med tillräcklig råvara för framtiden. Då stora arealer skogsmark lämnats utanför skogsbruket är det därför angeläget att dessa tillgångar tillvaratas. Begränsade utredningar om tillgång på råvara har gjorts och pågår alltjämt. Då dessa utredningar endast är av mera lokal karaktär och syftar till att tillgodose industri med begränsad förbrukning av vedråvara anser utskottet att en mera omfattande inventering borde ske inom ett större område och omfatta de tre nordligaste länen med huvudpunkten lagd till de områden belägna väster om Inlandsbanan där skogsbruket för närvarande upphört. Det är önskvärt att en sådan inventering sker skyndsamt, då avsättningsmöjligheterna för de närmaste åren anses goda och förutsättningar för ett lönsamt skogsbruk föreligger.

Utskottet biträder alltså motionärernas förslag och hemställer att riksdagen med bifall till motionerna I: 817 och II: 956 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning av tillgången på vedråvara i enlighet med vad utskottet ovan anförst.”

Särskilt yttrande

av herrar *Mattsson* (cp), *Börjesson* i Glömminge (cp) och *Stridsman* (cp), vilka anförst:

Såsom framgår av avlämnade remissutlåtanden och utskottets yttrande över motionerna har frågan om råvarutillgången i den av motionärerna berörda regionen varit föremål för ett flertal utredningar under 1960-talet. Tillgången på fiberråvara från såväl löv- som barrskog är därför väl känd. En ytterligare utredning i denna fråga torde inte nu kunna ge ytterligare material för bedömning av möjligheterna att förädla fiberråvara i den ifrågavarande regionen. Huruvida sådana möjligheter kommer att föreligga torde i stor utsträckning bero på hur lokaliseringsstödet utformas och om Statsföretag AB kommer att engagera sig.

Vi vill starkt understryka behovet av att åtgärder vidtages från statens sida för att möjliggöra en förädling av den råvara som finns inom Norrlands inland och av att den statliga företagsamheten aktivt engagerar sig för detta.